

A scenic landscape photograph of a valley. In the foreground, there is a field of tall, green grass. A road curves through the middle ground, leading towards a wide river. The background features rolling green hills and large, dark mountains with patches of snow under a blue sky with light clouds.

Flokkun og verndun góðs ræktarlands

Ingvar Björnsson

Jarðræktarráðunautur Búgarði

Landið þitt Ísland

10 milljón hektarar

Land ofan 200 metra hæðarlínu 7.500 þús ha

Óræktanlegt láglendi (melar, flóar) 1.000 þús ha

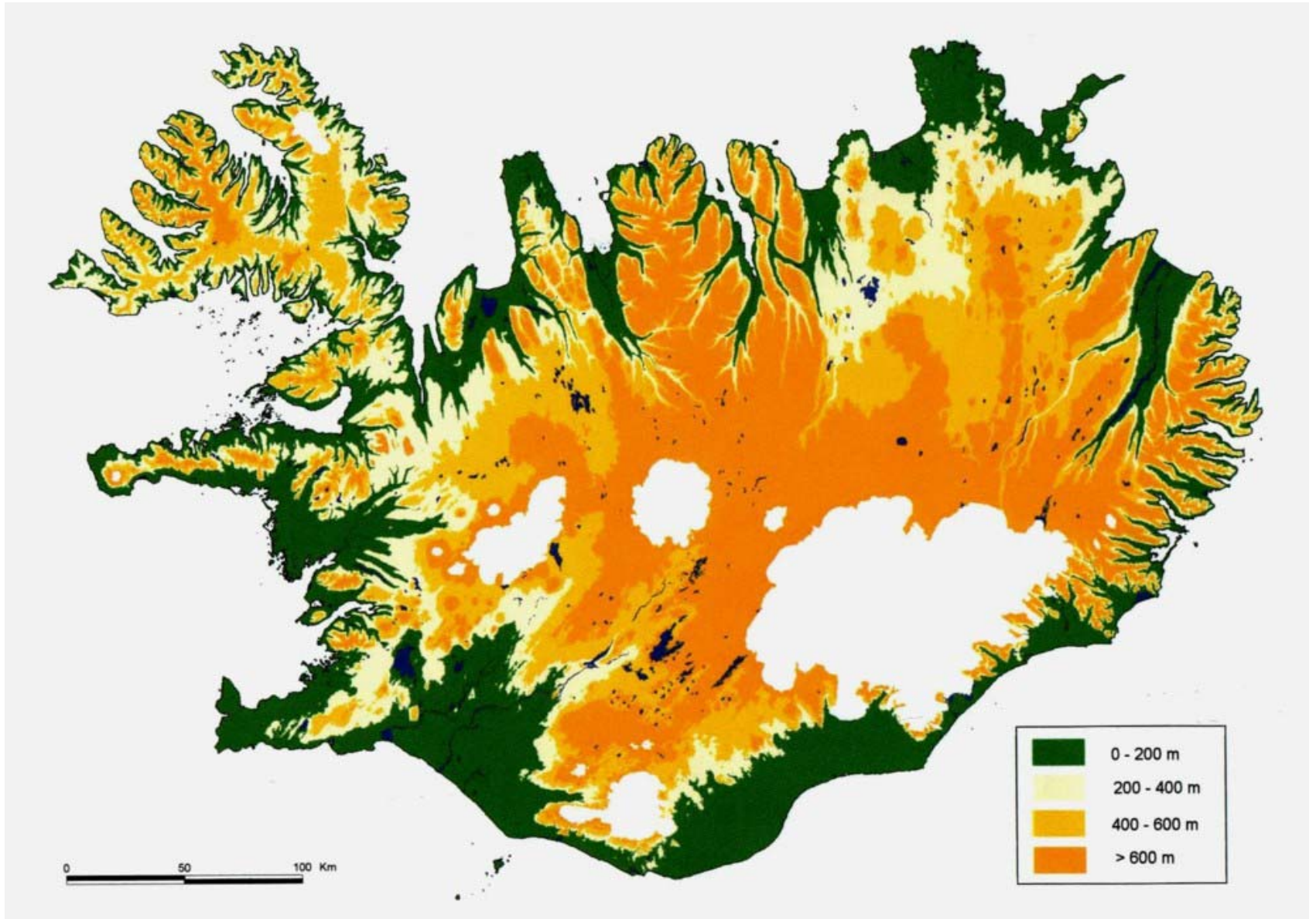
Erfitt ræktunarland (grýtt, blautt) 900 þús ha

Gott ræktunarland 600 þús ha

BÚGARÐUR
Ráðgjafabjónusta á Norðausturlandi

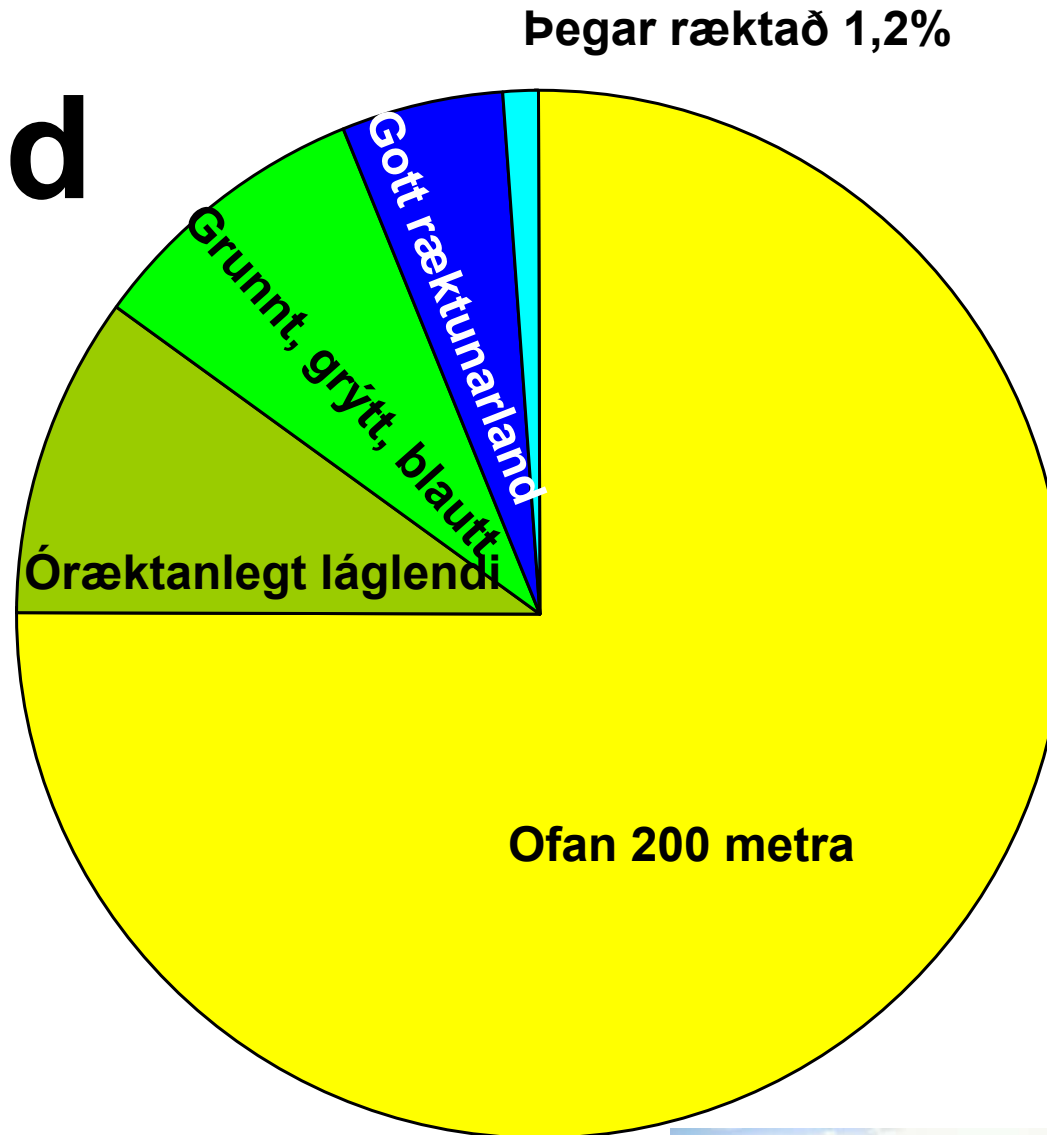

Ræktunarland á Íslandi

- Gott ræktunarland er 600 þús hektarar eða einungis 6% af flatarmáli landsins
- Þegar ræktað 120 þús ha
- Enn ónotað en tiltækt 480 þús ha

Ísland

Heimild: Jónatan Hermannsson

Notkun ræktunarlands

• Gamalt tún	94 þús ha
• Tún 1-6 ára	15 þús ha
• Grænfóður	6 þús ha
• Korn	4 þús ha
• Matjurtir	<u>1 þús ha</u>
• Samtals	120 þús ha

Heimild: Jónatan Hermannsson

Hvað er gott ræktunarland?

- Hversu stór hluti af ræktunarlandi er virkilega gott ræktunarland?
- Er ástæða til að flokka ræktunarland enn frekar?
- Af hverju ætti að vernda besta ræktunarlandi?
- Er kominn tími á breytta hugsun í umgengni við land?

Besta ræktunarlandið

- Nokkrir þættir sem ráða gæðum ræktunarlands
  - Frjósemi jarðvegs
    - Jarðvegsgerð, lífræn efni, örveruvirkni...
  - Vinnslueiginleikar
    - halli, grjót, bleyta
  - Staðsetning, lega
    - Skjól, samfella, fjarlægð frá byggð og landbúnaði,
  - Veðurfar
    - vorkoma, úrkoma og dreifing hennar, meðalhiti

Flokkun á jarðvegi og gróðri

Jarðvegskort Björns Jóhannessonar 1960

- Grunnflokkun á jarðvegi Íslands
  - Votlendi
  - Mólendi
  - Malarborinn jarðvegur
- Björn flokkar jarðveginn út frá ræktunarskilyrðum –besta ræktunarlandið er:
  - **Hallandi mýrar á malar- og sandbornum grunni**
  - **Þykkur móajarðvegur**

Flokkun á jarðvegi og gróðri Nytjaland

- Lítt gróíð land

- Rýrt mólendi

- Hálfgróíð land

- Mosi

Flokkun á jarðvegi og gróðri Nytjaland

- Ríkt mólendi

- Ræktað land

- Graslendi

- Skógur, kjarr

Flokkun á jarðvegi og gróðri Nytjaland

- Hálfdeigja

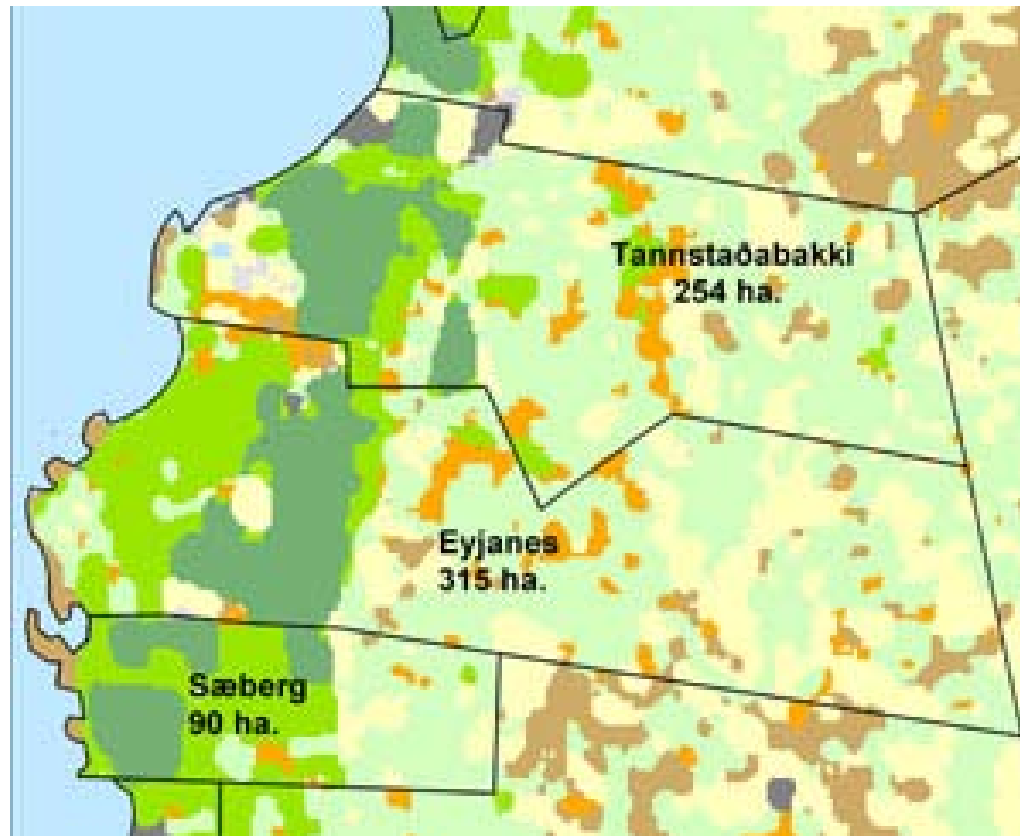

- Votlendi

Nytjaland

Flokkun unnin með gervitunglamynd

Flokkun lands eftir framleiðslugetu Þorsteinn Guðmundsson

Sameinar gróðurfar og jarðvegsflokkun og tekur
tillit til ræktanleika lands

- 1. flokkur: land sem er vel fallið til túnræktar, gott haglendi
- 2. flokkur: Land þar sem túnrækt er takmörkunum háð, gott haglendi
- 3. flokkur: Land þar sem túnrækt er miklum takmörkunum háð, þökkalegt haglendi
- 4. flokkur: Túnrækt kemur ekki til greina, haglendi
- 5. flokkur: Land án framleiðslugildis

Flokkun lands eftir framleiðslugetu Þorsteinn Guðmundsson

Undirflokkar ákvarða ræktanleika

- Bleyta
  - Há grunnvatnsstaða, árennsli, flóð, mikil úrkoma
- Jarðvegstakmarkanir
  - Grunnur jarðvegur, grjót, ófrjósamur jarðvegur
- Halli
  - 0-12% halli hefur ekki áhrif, 12-25% túnrækt erfið
- Jarðvegseyðing
  - Tengist öðrum þáttum s.s. flóðum og halla
- Veðurfar
  - Vorkoma, úrkoma, meðalhiti

Flokkun lands eftir framleiðslugetu Þorsteinn Guðmundsson

Dæmi um flokkun

- 1. Flokkur -gott ræktunarland
  - Halli ekki meiri en 12%
  - Veðurfar hlýtt >200 gróðureiningar á sumri
  - Þurrt eða vel ræsanlegt land
  - Djúpur, grjótlaus mýrar-, móa- eða vallendisjarðvegur
  - Engin jarðvegseyðing

Loftmyndir eru öflugt hjálpartæki

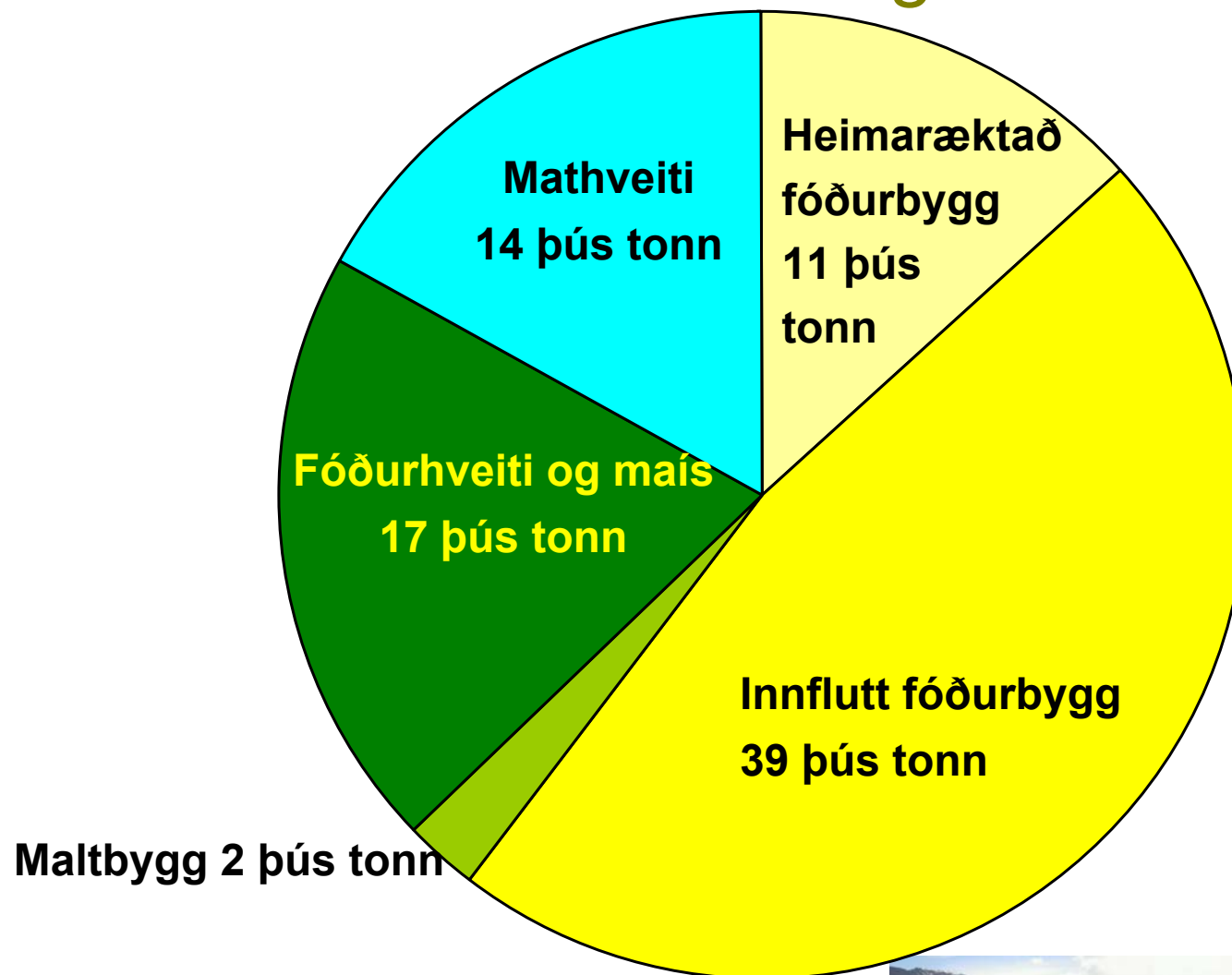

Af hverju að vernda ræktunarland?

- Ræktunarlandið er auðlind komandi kynslóða og forsenda þeirra til að brauðfæða sig
- Gera þarf ráð fyrir því að í framtíðinni þurfi meira ræktunarland en nú er í notkun
  - Ræktun nýrra tegunda
  - Aukin matvælaframleiðsla
- Mikilvægt er að setja sérstakar reglur um “gæðaland” sem er mjög takmarkað

Lítið dæmi -kornrækt er hægt að auka verulega

Þörf fyrir ræktarland til kornræktar

- Íslenskt korn getur annað 80-90% kornmarkaðar í landinu
- Til þess að framleiða það korn þarf að bæta við um 14.000 hekturum af góðu ræktunarlandi
- Þetta samsvarar 12% aukningu á ræktunarlandi

Landnotkun í Dalvíkurbyggð

- Búpeningur í Dalvíkurbyggð 2007
  - 2.100 nautgripir
  - 3.280 kindur
  - 700 hross
- Fóðurforði 2007
  - 6.500 tonn þurrefni af heyi
  - 150 tonn af byggi
- Landþörf ca 2.000-2.500 ha af ræktuðu landi

Kúabændur í Dalvíkurbyggð framleiða um 10% kjarnfóðurparfar sinnar

Bæta þarf við **400 ha** af korni til að uppfylla þarfirnar.

Verndun ræktarlands

- Núverandi jarða- og skipulagslög setja litlar sem engar hömlur á nýtingu lands
- Meginsjónarmiðið er að eigandi lands geti ráðstafað því að vild
- Sveitarstjórnir hafa skipulagsvald en ósamræmis gætir á milli sveitarfélaga
- Breyta þarf grunnhugsun varðandi umgengni við ræktunarland –
  - Besta ræktunarlandið er eign komandi kynslóða

“Gæðaland” -besta ræktunarlandið

- Skilgreina þarf “Gæðaland” sem ekki má nýta til annars en matvælaframleiðslu.
- Aðrar þjóðir hafa gengið enn lengra og innleitt ræktunarskyldu á besta ræktunarlandið

Það er nóg fyrir alla!

- Ísland er dreifbýlt land og landfræðilega fjölbreytt
- Það á ekki að þurfa að koma til árekstra á milli nýtingarsjónarmiða
- Þéttbýli, iðnaður, frístundabyggðir, skógrækt, friðlönd, útivistarsvæði og hefðbundin landbúnaður
- Allt er þetta spurning um skipulag og þann grunnskilning að nýtingin henti landinu en ekki bara eigendum þess

